

УДК 271.222(497.11)-523.4-9

726.54:271.222(497.11)(091)

271.222(497.11)-725.53:929

DOI: 10.5937/sabornost2014157I

Оригинални научни рад

Дарко Ивановић

Народна библиотека „Радоје Домановић“, Велика Плана

Црква Св. Георгија у Новом Селу

Abstract: Главни задатак истраживања је приказ цркве у Новом Селу, њених свештеника и црквине у Жаову. У раду је коришћена комбинована метода, тј. хронолошка и тематска. Током истраживања користили су нам бројни писани историјски извори, највише Летопис Цркве Св. великомученика Георгија, бројна документа Архива Србије, највише из фонда Митрополија београдска, затим стручни часописи и усмена казивања Новоселаца и пок. свештеника о. Слободана Марковића. У цркви је до сада служило 24 свештеника.

Key words: Ново Село, Жаово, свештеници, Црква у Новом Селу.

Ново Село

Ново Село, смештено између главних србијанских саобраћајница: ауто-пута, железничке пруге Београд — Ниш и Цариградског друма, на западу све до побрђа, на истоку до Велике Мораве, налази се између Велике Плана и Лапова, на удаљености по 8 км.

Готово кроз цео XIX век постављало се питање одвајања Новог Аџибеговца. Име новом насељу, које је настало одвајањем из матичног Аџибеговца (данашње Старо Село), дали су досељеници, родоначелници 37 новоселских фамилија. Ове фамилије су дошле из Мозгова (код алексиначког Делиграда), а даљег су порекла из Трешњева код Андријевице, дакле, од Васојевића. На овакво велико досељавање Мозговчана утицали су турски зулуми (пљачкање и силовање) и познанство са аџибеговачким устаницима, који су се борили у околини Мозгова, углавном на делиградском шанцу (удаљен од Мозгова 7 км) 1806, 1809. и 1813. године. Ови досељеници настанили су се на мочварном терену, на месту где је сада моравиште Радоњића. Поред Мозговчана, овде је било досељеника из Соко Бање, Млаве, Врања, Трна, Колашина и других места.

Досељеници су лоше живели са староседеоцима, тако а су се 1829. године жалили на водоплавно место кнезу Милошу Обреновићу, односно кнежинском кнезу Симеону Радојковићу из Лапова.

После ове жалбе кнез Милош је дозволио да се заснује ново насеље, једно од најмлађих у Поморављу. Оно је почело да се формира већ наредне године. Најпре се доселило 20 родова, а ускоро за њима још 25. Ново село је управно формирано 1835. године.

Нови Ацибеговац је постао на трлима (пољска кућа са имањем) ацибеговачких староседелаца. Делио се на Нови Ацибеговац и Влашки крај (три рода досељена из млавског села Ждрела), а растављао их је поток Гибавица.

Одвајање Новог Ацибеговца завршено је 1835. године, када је ово насеље имало 59 домова. До 1889. године оно је као општина било заједно са Старим Ацибеговцем. Тада се издвојило у засебну општину, али је већ после годину дана, по новом Закону о груписању општина, поново враћено у састав старе, јер није имало довољно пореских глава, нити своју цркву.

Новоселци су прионули да испуне ова два услова у наредне четири године. Цркву су изградили 1893. године, али је недостајало неколико пореских глава (војни обвезници). Новоселци су се послужили преваром. Среској комисији привели су још непунолетне младиће, рекавши да су они кандидати за војску, а делили су и нека домаћинства. Трик је успео и село се коначно одделило од своје матице (1894). Оно је добило своју општинску (сеоску) власт и постало самостално у административном погледу. Први председник општине био је Михаило Голубовић, који је био и председник одбора за изградњу цркве.

Новоселци су почетком XX века имали све што је требало једно насеље: задругу, парни млин, школу, цркву, три књижнице са читаоницама и два амбициозна просветна радника, Животу Величковића (касније свештеник) и Божицара Донића, који су у свему помагали својим суграђанима.

Црквина у Жаову

Крајем XVIII века постојала је једна црква на западном ободу новоселског гробља Жаово. Била је само стотинак метара удаљена од некадашњег Моравског пута и поред Лепенице. Приликом орања и копања рака налазе се остаци темеља, опеке, грнчарије и разног ситног материјала (земљано посуђе, новчићи итд.). Црква је имала квадратну основу са избаченим делом за свештеника. Била је по величини мала, покривена ћерамидом. У близини цркве налазила се свештеникова кућа и две-три куће првих досељеника.

После Аустро-турског рата (1788–1791) обновљена је ова црква, а службу је вршио поп Миљко Ристић, рођен у селу Вирине, недалеко од Ћуприје. Миљко је био не само ацибеговачки свештеник, већ и марковачки,

великоплањански, радовањски, ракиначки и марковачки.¹ На самом почетку XIX века напустио је цркву и закалуђерио се у Миљковом манастиру, свакако после смрти попадије Даре, која је поживела 40 година и умрла 1800. године.² Добио је име Мелентије. Тамо није мировао, већ је радио на припремању устанка. Стално је био у вези са бившим шураком Карађорђем и повезивао га са знаменитим људима источне Србије. Овај угледни калуђер умро је у периоду између 1815–1818. године.

Црква

Српске цркве у Жаову и Трбуш пољу (источно од побрђа у Старом Селу; запалили је Турци 1813. године) страдале су у време пропасти Првог српског устанка. На постојање ове друге цркве указује нам само споменик попу Павлу, који је страдао 1813. године. Можда је он Павле Миљков, предак староселских Распоповића, који је живео у другој половини XVIII века?

Аџибеговац, који је остао без цркве, користио је цркву-дрвнару Покајницу. Србија је првим хатишерифом (1830) од Турака добила слободу вере и цркве.

Четвртог марта 1837. године Стеван Книћанин, нови старешина јасеничког среза, јавио је кнезу Милошу да сељаци из Аџибеговца траже дозволу да у селу сазидају цркву, јер им је Покајница врло далеко.³

До изградње нових сеоских цркава свештеници су све време служили у Покајници. Нахијски кнез Сима Радојковић помиње је у списку сеоских цркава. Ово писмо је 23. октобра 1832. године упутио кнезу Милошу: *др. 2. у селу Аџидејовцу црква-храм њреноса мошћију Свѣтої оца Николаја, који дива 9. маја*. Поред Покајнице он је набројао цркве у Лапову, Паланци, Церовцу и Селевцу.⁴

Староселци и Новоселци покренули су питање зидања заједничке цркве негде на средокраћу ова два насеља. Тај проблем се стално појављивао, још пола века, све до подизања нових цркава (1882. и 1893). Тешко је било наћи средину између два ова села. Житељи Горњег краја (јужни део Старог Села) захтевали су да богомољу подигну у свом крају. То би одговарало и многим житељима Новог Аџибеговца. На крају, свештеници су аџибеговачку парохију поделили на два једнака дела — Горњи крај је припао новоселској парохији, а по административној подели села и даље је остао у

¹ Митошевић, 1974.

² Попадија Дара била је Карађорђева сестра од стрица, кћи Мирка Јовановог, рођеног брата Карађорђевог оца Петра. Овај Мирко је после очеве смрти (око 1780) напустио Вишевац и населио се у Мраморцу. Дара је имала брата Кузмана, који је у младости са Карађорђем ловио у баничанској шуми.

³ Архив Србије, КК, 1837.

⁴ АС, КК, XVII — 552.

Старом Селу. Ова подела је извршена 1866. године, када је Нови Ацибеговац добио новог свештеника, Ананија Божића. После тога одлучено је да свака парохија зида сама себи богомољу, уз међусобну помоћ.

Црква у Новом Селу подигнута је прилогом народа у новцу и радној снази 1893. године. Миливој Гавриловић, школски надзорник и завичајни историчар, записао је о овој цркви 1930. године: *У средини села, уз саму школу подигнута је 1893. године лепа црква у јошњем стилу. Око цркве је мирисна јорџа, а у црквеној кући читалица. О великим празницима и „младим недељама“ доста је свешта, а има нешто и богомољаца.*⁵

Кад је црква била готова недостајало је још мало новца за набавку полилеја и великих чирака. Одбор за њену изградњу и ту се снашао. Обећао је да ће име дародавца бити уклесано у цркви на зиду и исписано позлаћеним словима. Дародавци су се одмах нашли. Михаило Голубовић и Милован Цветковић купили су и поклонили полилеје, а Милош Цветковић два велика стојећа чирака. На крају је заподенута кавга око патрона — заштитника цркве. Голубовићи су гледали да наметну свога и Спасојевићи свога. На крају, гласањем су победили Голубовићи, јер их је било више који у славили Светог Ђорђа, него Светог Архангела.⁶

Новоселска црква је освећена 6. маја/ 23. априла 1894. године од митрополита Михаила.⁷

Према Црквеном летопису Новоселске цркве, Црква у Новом Селу је веома слична цркви у Вранову (Црква Силаска Светог Духа на Апостоле, подигнута 1894, освећена 1899. године; звоник дозидан уз западну фасаду 1928. године).⁸ *Сличне су њој крајевинским основама, стилу, молерају, унутрашњој декорацији и иконостасу. Изгледа да је исти иконостас.*⁹

Црква у Новом Селу страдала је од земљотреса неколико дана после завршетка изградње (1893). Напукао је зид. Због тога су стављене гвоздене стеге. И звоник је саниран, али је враћен у састав цркве тек 1938. године и то поткопавањем, зидањем и бетонирањем потпорних зидова.

*

Црква, смештена у центру села и поред Цариградског друма, апсидом на источној страни, истим певницама и звоником квадратне основе на западу, обликована је у романтичном стилу.

⁵ Гавриловић, 1930.

⁶ Казивања ауторових рођака Голубовића.

⁷ Летопис Цркве у Н. Селу.

⁸ Милошевић, 2003, стр. 137.

⁹ Исти летопис.

Димензије цркве, средње величине у Епархији браничевској, износе: 20,09 m X 8,40 m X 21,05 m (са звоником). Унутрашњост храма просторно је подељена на олтарски део, наос и простор испод галерије и звоника, кога носе два велика и широка стуба. Унутрашњи зидови имају пиластре и то по пет на северној и јужној страни. Пиластри прелазе у лукове који носе свод. Свод је подељен на пет травеја, који су обојени сивоплавом бојом, зидови су имитацији мермера, а лукови браон бојом.¹⁰

На спољњој фасади цркве налазе се три хоризонтална венца: изнад сокле, изнад прозора и испод кровног венца. Прозорски отвори, монофоре, различито су поређани: на јужном зиду 5, на источном 3 и на северном 4. Црква има западна и северна врата.

*

Иконостас, дрвена преграда која одваја лађу цркве од олтара, ширине 6,10 m, рад је непознатог аутора који је користио позлату. Карактерише га богата резбарска пластика, како царске двери тако и северне и јужне, подеоног венца, медаљона и крста на коме је изрезбарен букет цвећа.

*

Непознати су и аутори **икона** на иконостасу, најмање двојица. Вероватно су припадали екипи Стеве Тодоровића, мада је прота Душан Митошевић сматрао да је иконе насликао познати српски сликар Ђорђе Крстић.¹¹

Аутори су користили технику уље на платну каширано на дрвеној дасци. Једино доње иконе (4) нису очишћене. Иконе I и II зоне радио је први мајстор, док је други радио двери. Треба рећи и да сви светитељи имају златне ореоле.

Иконе су смештене у три реда, а у доњем су четири: Јављање анђела Св. Петру у тамници, Аврамова жртва, Христос и Самарјанка на бунару и Христос хода по води и помаже дављенику.

Иконе у првој зони су: Св. Великомученик Георгије, Св. Арханђел Михаил (на северним вратима), Св. Богородица, овални медаљон са представом Тајне вечере, сцена Благовести у два овална медаљона (на Царским дверима), Исус Христос, Св. архиђакон Стефан (на јужним дверима) и Св. Јован Крститељ.

У другој зони се налазе иконе светих апостола (Св. Лука, Св. Андреј, Св. Филип, Св. Јаков, Св. Тома, Св. Петар, Св. Павле, Св. Језикеј, Св. Матија, Св. Марко, Св. Симон и Јуда) и на средини пропорцијално већа икона са представом Вазнесења.

¹⁰ Казивање о. Слободана Марковића.

¹¹ Д. Митошевић, рукопис.

Запажа се да је архијерејски престо радио аутор иконостаса, а на њему су две иконе (Св. Сава, архиепископ српски и Св. Стеван Првовенчани). Од покретних икона треба набројати: Крштење Христово, Св. Сава, Св. Никола, Св. Михаило, Св. Великомученик Георгије, Св. Преподобна мати Параскева, Вазнесење и Благовести (рад Јелице Д. Минић, 1991).

Дарохранилница (дрвена), предмет примењене уметности, потиче из времена настанка иконостаса и у истом стилу (1894). Најстарији крст, средњи са уграђеним дрвеним Распећем и Св. Богородицом (поклон Миљка Бодића). Други крст је месингани. Покретној имовини припадају и камени Св. престо, 2 антимиаса (дар трговца Милутина Цветковића из Новог Ацибеговца, 1894), 2 јеванђелистара (1889, 1968), 2 путира, 7 диска, 2 чирака стона на Св. престолу, месингана кадионица, две дрвене певнице, Христов гроб, Епископски трон, Богородични трон, 2 полилеја итд.¹²

Свештенство

Током непуна последња два века у новоселској парохији служило је 24 свештеника, најпре из староселске породице Поповић (5). Први њен свештеник био је о. Вучко Поповић, истовремено и први свештеник цркве-дрвнаре Покајнице. Због малог броја свештеника, о. Вучку је припадала велика парохија од неколико села (Ацибеговац, Велика Плана, Ракинац и Радовање).¹³ Он је обавио опело над обезглављеним телима Карађорђа Петровића и Наума Крнара 1817. године. Најпре је служио у Жаову,¹⁴ потом у Покајници, која је изграђена 1818. године. Помиње се и 1825. у једном запису о покушају обнове манастира Копорина.¹⁵

Од тројице Вучкових синова, двојица су наследила оца у свештениковом позиву и међусобно подили парохије, Василије (1784–1842) и Марјан Поповић (1804–1848). Јереј Вучко је умро између 1825. и 1831. године, пошто се не помиње у првим арачким тефтерима смедеревског округа. Вероватно је сахрањен у порти цркве Покајнице, до њеног јужног зида.¹⁶

Јереј Василије помиње се у тефтерима из времена прве владе кнеза Милоша Обреновића, најпре у Арачком тефтеру из 1832. године,¹⁷ као старешина многочлане породице, пошто је неколико година раније умро о. Вучко. Од времена Турског устава (1838) о. Василије није плаћао порез као и остали

¹² Књига инвентара ЦО новоселске.

¹³ Гавриловић, 1930, стр. 43.

¹⁴ Исто.

¹⁵ Ђорђевић, 1924.

¹⁶ Детаљне биографије новоселских свештеника читаоци могу наћи у двотомној књизи аутора овог текста *Свештенослужитељи Браничевске епархије*, у издању исте епархије (2014, 2016).

¹⁷ АС, ЗТ — 606, Ацибеговац, бр. 86.

србијански свештеници.¹⁸ Током тридесетих година XIX века био је архијерејски намесник и на том положају је остао све до своје смрти 5. децембра 1842. године у Старом Ацибеговцу.¹⁹ Као намесник и угледни свештеник био је посланик Скупштине Кнежевине Србије.²⁰ И он је сахрањен поред јужног зида Покајнице. Наследио га је на парохији син Миливоје.

О. Марјан Поповић (Сретеновић, Ацибеговац 1804–1848. Стари Ацибеговац), други син Вучка Поповића, рукоположен је 1824. године у Београду од митрополита Агатангела.²¹ Образовање је стицао у свом селу и Покајници, свакако код свог брата и оца. Као свештеник први пут се помиње у Арачком тефтеру 1832. године, када је живео са братом у истој породици.²² Синђелију је добио тек 21. маја / 2. јуна 1843. године и то на половину Ацибеговца и Велике Плане.²³ Другу парохије, односно друге половине истих села, добио је његов синовац Миливој (1823–1861), син о. Василија Поповића.²⁴

О. Миливој је као клирик отпушен из Богословије после очеве смрти и после годину дана коначно добио ацибеговачку парохију (5. децембар 1842).²⁵ Синђелију на своју парохију, на половине Ацибеговца и Велике Плане, добио је после непуне године, након договора са својим стрицем, тако да им је припало по 250 домова (1. и 11. новембар 1843).²⁶

Питање ацибеговачких парохија било је поново актуелно средином педесетих година XIX века. О. Миливој је 3. септембра 1853. године неуспешно тражио од Митрополита цео Ацибеговац.²⁷ Митрополит је већ 19. октобра исте године извршио нову поделу парохија, дакле, после десет година: Стари Ацибеговац (прва парохија, највећа) подарио је о. Миливоју, Нови Ацибеговац (друга парохија) о. Михаилу Поповићу и Велику Плану (трећа парохија) о. Милошу Сретеновићу.²⁸ Дакле, о. Миливој је поделио парохије са браћом од стричева. Међутим, већ крајем јануара 1854. године извршен је нови распоред парохија, тако што су Нови Ацибеговац, Ракинац и Радовање припали Михаилу Поповићу.²⁹

¹⁸ АС, МБ, 792/1838.

¹⁹ Исто, 834/1842.

²⁰ Исто, 623/1842.

²¹ АС, ДС, 196/1837, бр. 62.

²² АС, ЗТ — 606, Ацибеговац, бр. 86.

²³ АС, МБ, 437, 440/1843.

²⁴ Исто, 926/1843.

²⁵ Исто, 834/1842.

²⁶ Исто, 914 и 926/1843.

²⁷ Исто, 746/1853.

²⁸ Исто, 929/1853.

²⁹ Исто, 352/1854.

О. Михаило М. Поповић (Сретенковић, Миљко, Милан, 1834–1877) добио је свештеничку службу крајем јануара 1854. године, после решења спора међу браћом — свештеницима и поделе ацибеговачких парохија.³⁰ Митрополит Петар је већ 30. априла/ 12. маја исте године послао три синђелије, међу њима о. Михаилу, на новоосновану парохију новоацибеговачку, која се састојала из три мала села (Н. Ацибеговац, Ракинац и Радовање).³¹ Сва тројица Поповића (Миливој, Милош и Михаило) служила су Свету литургију у заједничкој цркви, дрвнари Покајници.

После смрти о. Миливоја Поповића (1861), о. Михаило, први новоселски парох, 16/28. марта 1861. године молио је митрополита Михаила да му подари већу, упражњену парохију староацибеговачку.³² Потом је уследила и молба староацибеговачке општине да јој се постави о. Миахило (6. април 1861).³³ Митрополит је прихватио породични договор и молбу једног од највећих села у тадашњој Србији.³⁴ Због тога је о. Михаило исте године морао да уступи део своје нове парохије и преда га парохији новоацибеговачкој. Пристао је и да се устроје ове две парохије и њему да се преда на опслужење 200 домова (21. јун 1861).³⁵ Служио је на истој парохији све до своје смрти 1/13. марта 1877. године, у 42. години живота.³⁶ У шематизмима је уписиван и као Милан Поповић.

После пет свештеника из парохије ацибеговачке (староселске), односно из свештеничке породице Поповић, 1861. године на парохију новоацибеговачку долази о. Стефан Ј. Поповић, син крњевачког свештеника Јована. Рођен је у Крњеву 1835. године. Као свршени богослов, најпре је учитељовао у Старом Ацибеговцу (1857/58),³⁷ потом је добио прву парохију у Коларима.³⁸ Затим, од 1861. до 1866. године служио је у Покајници као парох новоацибеговачки,³⁹ пошто су претходно раздвојене ацибеговачке парохије.⁴⁰ У Крњеву је службовао од 1866. до 1878. године, када се због болести повукао у пензију. Умро је наредне године.⁴¹

³⁰ Исто, 46/1854.

³¹ Исто, 352/1854.

³² Исто, 351/1861.

³³ Исто, 420/1861.

³⁴ Шематизам К. Србије, 1861–1862.

³⁵ АС, МБ, 659/1861.

³⁶ Михайлов надгробни споменик, лево од улаза у Покајницу.

³⁷ Перуничкић, 1977, стр. 889–890; АС, МПС, V — 36/1859.

³⁸ Летопис Цркве крњевске, I.

³⁹ Исто.

⁴⁰ АС, МБ, 877/1866.

⁴¹ Хришћански весник, 1879, 24.

Јереј Ананије Божић, родом из Горњих Јарушица (1841), службовао је у Новом Аџибеговцу од 1869. до своје смрти 1883. године.⁴²

О. Михаило Б. Ивановић, јереј, родом са Цетиња (Црна Гора), као свештеник је служио у Рачи од 1881, Новом Аџибеговцу (1884–1889),⁴³ Осипаоници (1889–1902)⁴⁴ и Крагујевцу (од 1902. године).⁴⁵

Андрија – Андра Божић (Водице 1859–1933. Касидол), свршени богослов, јереј, често је мењао парохије и понекад учитељовао. Најпре је служио на парохији планској (село Плана код Параћина, 1883–1889), потом у Новом Аџибеговцу (1889–1892).⁴⁶ Привремено је изгубио парохијску службу у време изградње новоселске цркве (1893). После годину дана паузе, он поново служи на парохији планској (1894–1897),⁴⁷ потом је капеланисао у Лазници, Дубници, Вуковцу итд.

Танасије Цветковић, јереј, кратко је служио на парохији новоаџибеговачкој (1893–1894), у време изградње њене цркве⁴⁸ и на суседној староаџибеговачкој (опслужитељ, 1894–1895).⁴⁹ Његов последњи помен на простору данашње Епархије браничевске био је 1895. године у Старом Аџибеговцу.

Сава Добросављевић (Орешковица, 1868–1957, Орешковица), јереј, започео је свештеничку службу у Старом Аџибеговцу (1893–1896), потом је служио у Новом Аџибеговцу (1896–1898) и млавским селима.⁵⁰ Као парох новоаџибеговачки опслуживао је парохију староаџибеговачку, тј. замењивао је старог свештеника Јована Савића (1896–1897). Поред парохијске службе, о. Сава био је активан и у другим облицима културе. Уз помоћ црквеног одбора основао је црквену књижницу у Новом Аџибеговцу.⁵¹

Живота Величковић (Велика Плана, 1867–1950. Ново Село), протојереј, један од најзначајних свештеника и задругара Смедеревског поморавља. Био је оснивач Млекарске задруге у Новом Аџибеговцу и дугогодишњи председник њеног Управног одбора. После завршене богословије, постављен је за учитеља новоаџибеговачке школе (1889–1898).⁵² И после рукоположења, он је наставио учитељивање све до одласка у интернацију

⁴² Шематизми, 1866–1883.

⁴³ Весник Српске цркве, 3/1884; црквене матичне књиге парохије новоаџибеговачке; државни шематизми, 1884–1889.

⁴⁴ Летопис Цркве осипаоничко-лугавачке, Свештеници.

⁴⁵ Весник Српске цркве, 11/1902, 1046.

⁴⁶ Шематизми, 1884–1892; АС, МПС, 1893, V к., 53, 228.

⁴⁷ Шематизми, 1895–1898.

⁴⁸ Матичне књиге парохије новоаџибеговачке, 1893–1894.

⁴⁹ Ивановић, 1988, стр. 248.

⁵⁰ Државни шематизми, 1893–1913.

⁵¹ Д. Ивановић, Ново Село, рукопис.

⁵² Споменица ОШ „Д. Давидовић“, 336.

(1915).⁵³ Служио је само у новоселској цркви, веома дуго, од 1898. до 1941. године.⁵⁴ Иако родом из великоплањанске Бугарије, као пензионер живео је у Новом Селу, где је и умро. Сахрањен је у Жаову.⁵⁵

Милован Бадовић (Коњуси код Андријевице, 1912–1975, Ванкувер у Канади), протојереј, био је један од најобразованијих свештеника у прошлости Епархије браничевске. После шесторазредне богословије на Цетињу, 1939. године завршио је Теолошки факултет и Филозофски факултет са професорским испитом.⁵⁶ Пошто је избегао усташку каму, епископ Венијамин поставио га за пароха новоселског 22. октобра 1941. године.⁵⁷ Међутим, већ после пола године, 17. априла премештен је у суседни Ракинац, потом у Скобаљ, где је остао до 1968. године. Умро је у Канади.⁵⁸

Војислав – Воја Вуканић, протојереј, Србин из Црне Горе, био је парох новоселски од 17. априла 1942. до ослобођења Југославије (15. мај 1945), када је премештен у Срем, потом у Бачку. Пензионисан је као протојереј у Сомбору. На *слабој* парохији новоселској, живео је од сеоске милостиње у окупационим годинама. Народ му је доносио животне намирнице.⁵⁹

Срећко Николић (1913–1962), протојереј, Призренац, завршио је шест разреда богословије у родном граду (1934) и Православни богословски факултет у Београду (1952).⁶⁰ Као свештеник друге парохије марковачке (1941–1952), у међувремену, 1945. године опслуживао је парохију новоселску.⁶¹ После кратког свештенослужења у Великој Плани (1952–1954),⁶² службу је наставио као парох параћински, све до своје смрти.⁶³

Милан Лабус (Мала Жуљевица код Босанског Новог, 1885–1967, Београд), протојереј, после добијеног канонског пријема за Епархију браничевску (1947) постављен је за привременог пароха упражњене парохије новоселске.⁶⁴ Он је у Новом Селу, уз помоћ мештана, саградио црквену кућу и бунар.⁶⁵ Потом је служио у Радинцу и Београду.⁶⁶

⁵³ Исто; казивање Боровоја Цветковића из Новог Села.

⁵⁴ Исти рукопис.

⁵⁵ Летопис Цркве у Новом Селу.

⁵⁶ АЕБ, Досијеа, 117.

⁵⁷ Исти летопис.

⁵⁸ Гласник СПЦ, 1/1976, 6.

⁵⁹ Исти летопис.

⁶⁰ Досијеи, 111.

⁶¹ Исти летопис.

⁶² Летопис Цркве великопланске, I; Гласник СПЦ, 4/1962, 141.

⁶³ *Спољодушници Цркве С. Тројице у Параћину*, 1999, стр. 11.

⁶⁴ Гласник СПЦ, 9/1947, 241.

⁶⁵ Досијеи, 20.

⁶⁶ Летопис радиначке парохије, 21.

Драгољуб Ађанин (Медвеђа код Трстеника, 1909–1982, Старо Село),⁶⁷ протојереј, служио је у Новом Селу од 31. децембра 1954.⁶⁸ до 1971. године. У Новом Селу се истицао марљивим радом на верском, црквеном и друштвеном раду. Као и у другим селима, тамо је помагао задругама, пре свега у њиховој администрацији. Помагао је и ђацима држећи им приватне часове из неколико предмета.⁶⁹

Александар Стојановић, *Ужар* (Велика Плана, 1936–1989. Велика Плана), протонамесник, био је ракиначки парох од 30. новембра 1961. године. После пензионисања о. драгољуба Ађанина (1971), он је добио парохију новоселску.⁷⁰ Приликом освећења новоподигнутог парохијског дома у Новом Селу, одликован је звањем протонамесника (1974).⁷¹ Био је дугогодишњи председник месног одбора Црвеног крста и члан Свештеничког удружења.⁷² Пријатељи и парохијани памте га као одличног слухисту, лепог гласа. Иако је служио у сеоским црквама, имао је редовно јутрење и вечерње службе.⁷³

Новоселска парохије је после смрти о. Александра Стојановића додељена свештенику Радосаву – Раки Глишићу (рођен 1955. у Ракинцу) на опслуживање (1989–1990). Међутим, Новоселци су хтели да имају свог свештеника који ће бити у Новом Селу, јер постоје црква и парохијски дом. Више пута су долазили код владике Саве, који им је изашао у сусрет и послао о. Слободана Марковића (Свилајнац, 1964–2016. Београд), новорукоположеног свештеника (20. децембар 1990), који је родом из Породина.⁷⁴

О. Слободан је одмах по доласку завео ред у Црквеном одбору и вођењу црквених књига. Он је литургију служио редовно и на време. Почео је да скупља прилог за реновирање Цркве, односно крова, зидова и пода. На дан Св. Илије, 2. августа 1993. године владика Сава је обавио освећење Цркве и похвалио радове на њеној обнови. Тада је о. Слободан награђен правом ношења црвеног појаса. Међутим, он је већ 12. новембра 1994. године прешао на великоорашку парохију.⁷⁵

После одласка о. Слободана Марковића, новоселску парохију је поново опслуживао о. Радосав Глишић, од децембра 1994. до 1. септембра 1995. године.⁷⁶ Потом је ову парохију преузео о. Јовица В. Милошевић (р. 1945),

⁶⁷ Досијеи, 97.

⁶⁸ Гласник СПЦ, 1–2/1955, 2.

⁶⁹ Досијеи, 97.

⁷⁰ Казивање Дејана Стојановића.

⁷¹ Гласник СПЦ, 1/1975, 4.

⁷² Исто казивање.

⁷³ Летопис Цркве у Новом Селу.

⁷⁴ Исто.

⁷⁵ Исто.

⁷⁶ Исто.

протојереј, једини новоселски свештеник родом из Новог Села. Међутим, и он се овде кратко задржао, јер већ крајем 1996. године одлази у Париз.⁷⁷ Мада је у пензији од 1997. године, он и данас служи у Покајници.

Јереј Слободан Аврамовић (р. 1969. у Јадарској Лешници), протојереј, пошто је примљен у свезу клира Епархије браничевске (1996),⁷⁸ епископ др Игнатије поставио га је на упражњену парохију новоселску, где је остао до 1. октобра 2000. године.⁷⁹ Данас служи на парохији староселској.

О. Славољуб Стокић (р. 1964), протојереј, родом из Соње Ливадице, служио је у новоселској цркви од 1. октобра 2000. до 2020. године. После доградње црквене сале, одликован је чином протојереја 6. новембра 2011. године.⁸⁰

Данашњи свештеник Драган Р. Антонијевић, родом из Великог Орашја (1978), завршио је богословију у Призрену (1998). Исте године уписао се на Православни богословски факултет, али је због бриге за болесним родитељима био приморан да напусти школовање. Радио је у Цркви Св. Пророка Илије у старом Миријеву, најпре као појац, затим као вероучитељ при цркви и на крају као помоћник свештеника, почившег проте Миодрага Башевића.⁸¹

О. Драган је 8. марта 2020. године рукоположен за ђакона, а после седам дана за свештеника у Туману. Самосталну свештеничку службу почео је у априлу у Покајници, а потом литургије у Цркви Св. Георгија у Новом Селу.⁸²

Свештеници родом из Новог Села

Ново Село је дало осам свештеника, најпре Михаила В. Голубовића (Ново Село 1905–1977. Велика Плана), протојереј, који је завршио петоразредну богословију у Битољу. Рукоположен је 1929. године. Најдуже је служио у Великом Орашју.⁸³

Вучковић Томислав – Тома, рођен 1936. у Новом Селу, завршио је петоразредну Призренску богословију. Службовао је у Смољинцу, Великом Орашју и Пожаревцу. Пензионисан је у свештеничком чину протојереј-ставрофор.⁸⁴

⁷⁷ Исто.

⁷⁸ Гласник СПЦ, 4/1997, 63.

⁷⁹ Исто, 7/2001, 152.

⁸⁰ Досијеи, 308.

⁸¹ Летопис Цркве у Новом Селу, II.

⁸² Казивање о. Драгана.

⁸³ Ивановић, 2016, стр. 67.

⁸⁴ Ивановић, 2014, стр. 60.

Маринковић Милан – Мића (Ново Село, 1937–2004. Ново Село), јереј, завршио је богословију у Призрену. Најдуже је служио у Великом Орашју, од 1972. до пензионисања 1994. године.⁸⁵

Драгољуб – Драги Дончић (р. 1946. у селу Доње Требешине код Враћа), протојереј-ставрофор, завршио је богословију у Београду 1967. године. Рукоположен је у свештеника после две године. Службовао је у Скобаљу и Свилајнцу, где је од 1993. године био старешина цркве и архијерејски намесник ресавски.⁸⁶

Милутин Живковић (р. 1942), јереј, после завршене петоразредне Призренске богословије и рукоположења (1966), најпре је служио у Голупцу, потом у Добри, Туману и Београду. Данас као пензионер живи у Новом Селу.⁸⁷

Драгослав – Драган Живковић (Велика Плана, 1951–2010. Кушићево) завршио је петогодишњу богословију у Београду. После рукоположења у свештеника у Тршкој цркви (1973), служио је у Кушићеву 37 године, све до своје смрти.⁸⁸

Владимир Голубовић, рођен 1975. у Смедеревској Паланци, завршио је Призренску богословију. После ђаконисања у Великој Плани (2005–2006), служио је као свештеник у Крњеву.⁸⁹

Дакле, само је о. Јовица Милошевић служио у свом селу.

Новоселска парохија

Новоселска парохија је током непуна два века мењала обим и број православних домова. Најпре је била у намесништву јасеничком, потом у великоорашком (од 1969), ресавском (од 1945) и великопланском (од 1998). Понекад је остала без свештеника, те су је опслуживали ракиначки свештеници, углавном Радосав – Рака Глишић.

Ова парохија, средње величине, увек је имала у свом саставу цело Ново Село и део Старог Села (југозападни део). Број православних домова, на пример, 1961. године био је 576 (360 новоселских и 216 староселских). После 25 година укупан број домова пао је 415. Број парохијана је углавном био три пута већи.⁹⁰

Све до доношења Устава Српске православне цркве (1931), пословима материјалне природе у цркви пословали су свештеници, уз помоћ црквених

⁸⁵ Ивановић, 2016, стр. 14.

⁸⁶ Ивановић, 2014, стр. 81–82.

⁸⁷ Ивановић, 2014, стр. 101–102.

⁸⁸ Ивановић, 2014, стр. 101.

⁸⁹ Ивановић, 2014, стр. 66.

⁹⁰ Шематизми, 1961. и 1986.

тутора који су се смењивали (Миливоје Минић, Чедомир Ружић и Владимир Вучковић).

Црквена општина у Новом Селу образована је 1932. године. Њени први председници, тј. управног одбора, били су Живота Милошевић и Драгољуб Грујић. Касније су ту функцију обављали свештеници.

Црквена општина има порту површине 66,32 ари, једну ливаду и два гробља, Жаово и Ливади.

Гробља и спомен обележја

Гробље у Жаову је веома старо. Вероватно потиче од краја XVIII века. Настало је после турског покоља над српским младићима, који су играли коло испред цркве, на једној ливади. Њихови родитељи су их сахранили на месту погибје.

Поред Жаова, Новоселци се сахрањују и на староселском гробљу Ђерам, на његовом јужном и југозападном делу. Неколико новоселских породица користило је и мало гробље у потесу Ливади.

Новоселска црква има неколико спомен плоча, две у знак захвалности дародавцима (старија посвећена главним дародавцима Михаилу Голубовићу и Миловану Цветковићу и млађа с краја XX века) и три посвећене учесницима ослободилачких ратова.

На северном унутрашњем зиду цркве постављена је спомен плоча од гранита, димензија 147 cm X 133 cm. На средини плоче урезан је крст као и слова, обојена златном бојом. На плочи пише:

Благо оном ко довијека живи

Имао се рашића родити — изинули

Новоацидејовци за великој краља и

Велику Јујославију, од 1876–1918. г.

Потом следи списак погинулих у шест ратова (1876–1918), укупно 114.

На пиластру северног унутрашњег зида налази се спомен плоча димензија 100 cm X 50 cm. На подлози од црног мермера написан је текст посвећен Војиславу Животе Милошевићу, ђаку петог разреда гимназије (16 г.), који је као војник умро 1916. године на острву Фриолу.

На јужном зиду постављена је спомен плоча у знак сећања и захвалности Светиславу Томићу, војнику чувеног XI пука, који је погинуо на Ветернику 1917. године.

Споменик борцима ратова од 1912. до краја 1918. године налази се у југозападном делу порте, недалеко од цркве. Споменик је у облику високог обелиска. Текст је исписан на све четири стране, а главна страна је окренута улици. Има на врху крст и урезан текст:

Васкрсење не бива без смрти
 Поколења за њесму створена...,
 Ново Ацибејовци који њадоше
 Бранећ краља и оцаџдину
 У райовима од 1912–1918. љ.
 Као и они који њадоше у ројстиву
 СЛАВА ИМ
 Овај сјоменик њодиоше блајородни
 Грађани Нової Ацибејовца

Имена погинулих су написана на све четири стране обелиска, најпре погинулих у Српско-турским ратовима (1876–1878), укупно 10. На остале три стране је списак погинулих у балканским и Првом светском рату (1912–1918). Њихова имена су поређана по азбучном реду, укупно 128.

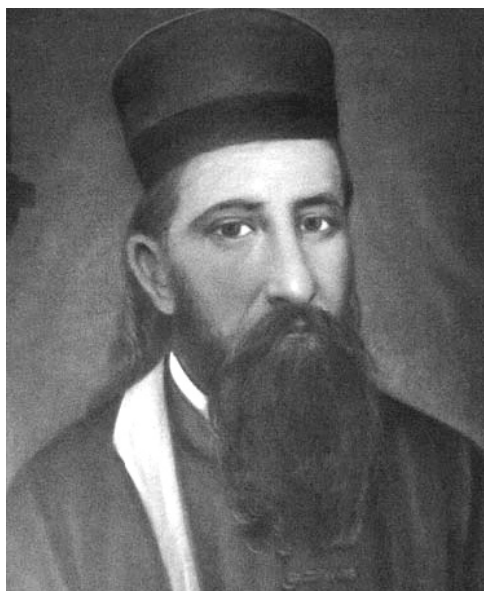
У порти, поред оgrade према улици, бетонским опсегом ограђени су гробови Михајла В. Цветковића (1909–1941; првоборац), Драгутина Лазића (1917–1941; родом из крушевачког Глободера; војник у Априлском рату) и три југословенска војника истог рата (погинули од Немаца у Новом Селу 12. априла 1941).

✱

На крају, може се рећи да је новоселска црква, посвећена Св. Великому-ченику Георгију, подигнута 1893. године, имала бурну прошлост. У протеклих 127 година у њој је служило 16 свештеника, а укупно на парохији, са службом у Покајници 24, углавном краткотрајно, осим шесторице који су се задржали преко 10 година. Били су то добри и угледни свештеници, добро прихваћени од својих парохијана. Уживали су велики углед у селу и радо су примани у домове.

Прилог

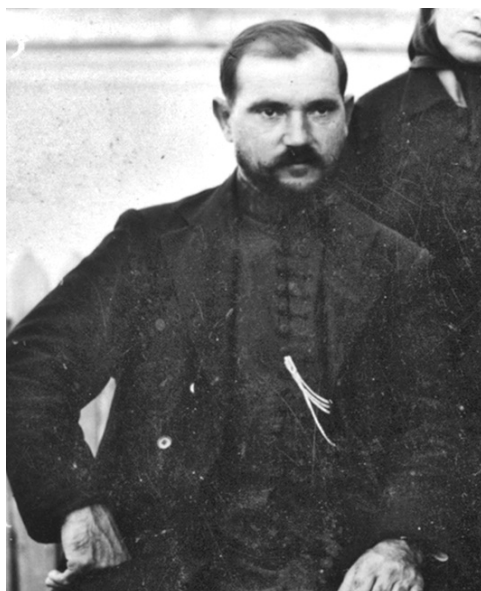
Сіефан Ј. Поіовић

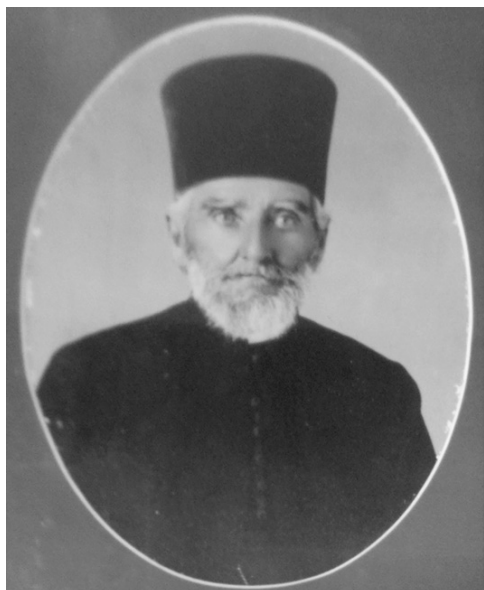
Драіољуб Ађанин

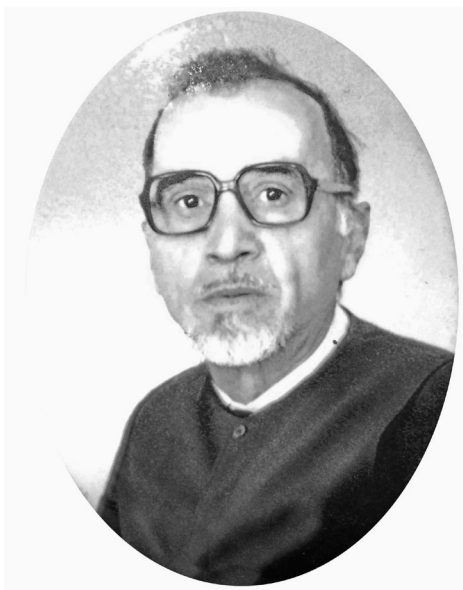
Мілован Бадовић

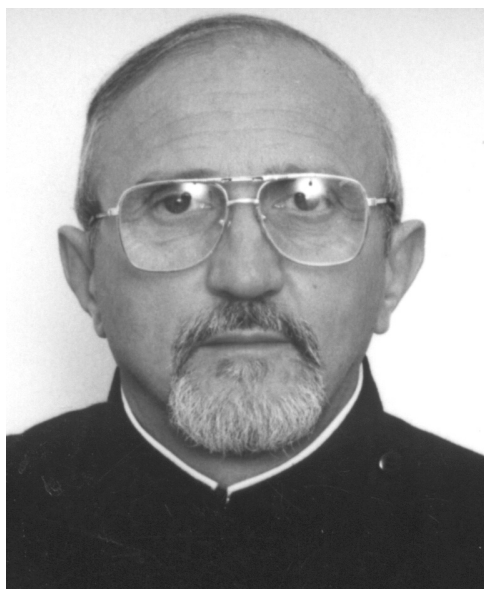
Міхаіло Голубовић

Сава Добросављевић

Милан М. Маринковић

Јовица В. Милошевић

Извори

Архив Епархије браничевске, Досијеа
Архив Србије
Весник Српске цркве
Гласник СПЦ
Државни шематизми
Књига инвентара ЦО новоселске
Летопис радиначке парохије
Летопис Цркве великопланске, I
Летопис Цркве крњевске, I
Летопис Цркве осипаоничко-лугавачке
Летопис Цркве у Новом Селу
Споменица ОШ „Д. Давидовић“
Хришћански весник
Црквене матичне књиге парохије новоацибеговачке
Шематизам К. Србије

Литература

- Гавриловић, М. (1930). *Смедеревско њоморавље: црће и описи*. Нови Сад: Штампарија Браће Грујић.
- Ђорђевић, Т. (1924). *Из Србије кнеза Милоша*. Београд: Издавачка књижевна Гец Кона.
- Ивановић, Д. (1988). *Старо Село*. Старо Село: Месна заједница.
- Ивановић, Д. (2014). *Свешћенослужитељи Браничевске епархије: биографски лексикон (свешћеници и ђакони): А–Љ*. Пожаревац: Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу.
- Ивановић, Д. (2016). *Свешћенослужитељи Браничевске епархије: биографски лексикон (свешћеници и ђакони): М–Ш*. Пожаревац: Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу.
- Милошевић, Р. (2003). *Српска православна Епархија браничевска: Шематизам*. Пожаревац: Епархија браничевска.
- Митошевић, Д. (1974). *Миљков манастир: на Морави, код Лайова*. Смедерево.
- Перуничкић, Б. (1977). *Насеље и њрад Смедерево*. Смедерево: Скупштина општине.
- Стојодигишница Цркве С. Тројице у Параћину* (1999). Ниш: Савез студената Медицинског факултета, Скриптарница.

Darko Ivanović

National Library "Radoje Domanović", Velika Plana

The Church of Sv. Georgije in Novo Selo

The church in Novo Selo was build in 1893. and it was consecrated the next. It is placed in the center of the village next to the Tsarigrad Road. The church is the main decoration of the village, in everything, the architecture, the iconostasis and the fragrant gate. The church always had diligent and respectable priests, who, in addition to the priestly service, also helped the parishioners, especiallg in education and agriculture.

The church of Sv. Georgije as well as all other Serbian Ortodox churches, had a great merit in embracing Ortodoxy and Serbianness in this ares.

Key words: Novo Selo, Žaovo, priests, the church of Novo Selo.

Датум пријема чланка: 28. 09. 2020.

Датум прихватања чланка за објављивање: 19. 10. 2020.